

Position Paper Nederlandse Orde van Advocaten

Inleiding

Ten behoeve van de Kennisontbijtsessie op donderdag 28 november 2024 over het wetsvoorstel “Vaststelling van het nieuwe Wetboek van Strafvordering” (Kamerstuk 36 327) heeft de vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid van de Tweede Kamer de Nederlandse Orde van Advocaten (hierna: ‘NOvA’) gevraagd een *position paper* op te stellen en daarin aan te geven wat volgens de NOvA de belangrijkste aandachtspunten zijn ten aanzien van het wetsvoorstel. Aan dit verzoek komt de NOvA door middel van onderhavig schrijven graag tegemoet.

Doelstelling Modernisering Wetboek van Strafvordering

De hoofddoelstelling van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering is te komen tot een ‘toekomstbestendig, voor burgers en professionals toegankelijk en in praktijk werkbaar wetboek dat voorziet in een evenwichtig stelsel van rechtswaarborgen.’¹

Sinds de kennisname van de Contourennota, waarin deze doelstelling staat beschreven, heeft de NOvA naast inhoudelijke adviezen over afzonderlijke onderdelen ook bij herhaling zorg uitgesproken over het wetsvoorstel en de effecten daarvan. Hoewel – ook nu nog – gesproken wordt over een ‘modernisering’ van het wetboek, is wat de NOvA betreft sprake van een herziening. Daarbij maakt de NOvA zich in het bijzonder zorgen over de rechtsstatelijke bescherming tegen overheidsoptreden en een effectieve uitvoering van verdedigingsrechten. In 2015 schreef de NOvA daarover in een advies aan de wetgever:

“De aanpak van echte kernproblemen wordt in de Contourennota niet in het vooruitzicht gesteld. De herzieningsvoorstellen spitsen zich toe op wijziging van het Wetboek van Strafvordering zelf. Die wijzigingen moeten resulteren in een systeem waarin efficiency de boventoon voert en op sommige punten belangrijker wordt geacht dan een rechtsstatelijke bescherming tegen overheidsoptreden of een effectieve uitvoering van verdedigingsrechten.”²

Deze zorg is negen jaar later nog altijd actueel. Vooropgesteld moet worden dat de NOvA onderkent dat het Wetboek een ‘update’ kan gebruiken. Als gevolg van ontwikkelingen in de rechtspraak, wet- en regelgeving en strafpraktijk zijn er in de loop der tijd vele aanvullingen op het wetboek gemaakt die de overzichtelijkheid en helderheid niet ten goede komen. Daarnaast erkent de NOvA dat de strafrechtketen zwaar belast, zo niet overbelast is. Strafzaken zijn omvangrijker en complexer geworden. Tegelijkertijd kampen (onder meer) de rechtspraak, het OM, de politie en advocatuur als gevolg van eerdere bezuinigingen met tekorten. Dit heeft een negatief effect op de duur van strafrechtelijke onderzoeken en de voortvarendheid waarmee strafzaken op zitting worden

¹ Contourennota Modernisering Wetboek van Strafvordering, Kamerstukken II 2015/2016, 29279 nr, 278

² Zie het advies d.d. 31 maart 2015, vindbaar via [Nederlandse orde van advocaten](https://www.nederlandseordevanadvocaten.nl)

behandeld. Vanuit dat perspectief is de NOvA ook voorstander van (wets)wijzigingen die het strafproces efficiënter maken. Daar hebben de maatschappij, het slachtoffer en de verdachte baat bij.

Dat gezegd hebbend, stelt de NOvA vast dat het wetsvoorstel vooral impact heeft op de positie en de rechten van de verdachte en dat het vooral de verdachte is die moet inleveren ten faveure van de stroomlijning van het strafproces, terwijl de impact die het wetsvoorstel heeft op de opsporing geringer is. Als voorbeeld kan gewezen worden op de zogeheten “beweging naar voren” die het wetsvoorstel beoogt te bewerkstelligen. Het is de bedoeling dat meer nadruk op het opsporingsonderzoek komt te liggen waardoor het onderzoek op de terechtzitting beter wordt voorbereid (‘panklaar’ maken voor de zitting). Voor de verdachte betekent dit dat hij zich in een eerder stadium actief met zijn verdediging moet bezighouden. Concreet houdt dat in dat de verdachte al in een vroeg stadium, in beginsel binnen een maand na ontvangst van de zogeheten procesinleiding, moet opgeven welke getuigen hij wil horen.

Naast het feit dat de praktijk leert dat een zodanige termijn voor het opgeven van onderzoekswensen zeer krap is, veronderstelt deze wijziging dat de verdachte zich al vroeg in het opsporingsonderzoek van adequate en zo nodig gefinancierde rechtsbijstand kan voorzien en voorts tijdig over het strafdossier kan beschikken zodat kennis kan worden genomen van de verdenking(en), de onderbouwing van die verdenking(en) en het bewijs dat de opsporing voor de verdenking(en) meent te hebben. In die beide voor de verdachte relevante aspecten wordt met het wetsvoorstel dan weer niet voorzien. Als gevolg van de bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand is rechtsbijstand niet voor iedere rechtzoekende even makkelijk toegankelijk, soms zelfs niet. Wat de toegang tot informatie betreft geldt dat het wetsvoorstel geen onderdelen bevat die in een voortvarende verstrekking van processtukken voorzien. Van de verdachte wordt dus een proactieve proceshouding vereist terwijl niet wordt voorzien in de middelen om daaraan te voldoen.

Daarbij lijkt uit het oog te worden verloren dat een groot deel van de verdachten niet is voorzien van rechtsbijstand. In die gevallen komt een grotere verantwoordelijkheid op de rechter te liggen om zorg te dragen voor een eerlijk proces.

Het voorgaande is slechts een voorbeeld van een onderdeel waaruit volgt dat het voorstel en de nagestreefde stroomlijning van het strafproces ten koste gaat van de verdedigingsrechten van de verdachte. Er zijn echter meer onderdelen die een negatieve impact hebben op de positie van de verdachte. Zo worden de criteria voor oproepen van getuigen aangescherpt, waardoor getuigenverzoeken kritischer worden beoordeeld, en wordt een regeling voorgesteld die de ruimte voor het maken van procesafspraken onnodig beperkt.

Tot slot: de NOvA heeft er bewust voor gekozen in dit position paper niet in te gaan op technische punten, die wel terugkomen in de verschillende wetgevingsadviezen die zijn afgegeven, maar als belangrijkste boodschap aan de Kamer mee te geven dat een strafproces dat recht doet aan de maatschappij, aan slachtoffers en aan verdachten, staat en valt met voldoende mensen en

middelen in alle onderdelen van de strafrechtketen en niet uitsluitend met een gemoderniseerd wetboek.